

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. IV. Solvuntur objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

actum impedire, ne fiat ex propria determinatione; si enim fieret necessarium à creatura, e. g. si ab alio determinaretur, vel necessitaretur, non esset ei imputabilis ad culpam: ergo tandem debet recurri ad diversum modum influendi inter DEUM, & creaturam: qui diversus modus etiam excusaret creaturam, si scilicet ipsa quoque, non ut determinans influeret. Hoc tamen magnum discrimen adhuc est inter DEUM, & creaturam, quod DEUS possit liberè permittere, se determinari ad influendum; quia non tenetur impedire hanc determinationem, ut probatum *n. preced.* contra creaturam rarissimè potest liberè permittere, se determinari ad influendum, vel concurrendum ad actum malum. Ex quibus omnibus tandem collige, DEUM, etsi physicè in actum peccaminosum (qui est realiter malitia formalis peccati) influat, tamen non esse causam illius simpliciter dictam, nec in eum actum, vel in eam malitiam, moraliter, aut imputabiliter influere, sed actum illum, & malitiam, in sensu morali purè permittere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

72. **O**B. 1. DEUS praevidet actum malum, ex sua cooperatione secuturum, & insuper potest eum impedire, si velit: ergo non tantum se habet per accidens. Resp. neg. conseq. Sæpe potest quis praevidere aliquid mali, ex sua actione secuturum, & tamen non est causa per se illius, ut patet in exemplo sacerdotis, indigno præbentis sacram Eucharistiam, & puellæ accedentis ad sacrum &c. de quibus *n. 68.* Dummodo scilicet quis non possit, vel non teneatur actum, vel effectum impedire, non est causa effectus, si actionem suam ponat ex alio fine, & cum aversione ab eo effectum: DEUS autem, licet possit impedire peccatum, tamen non tenetur id impedire *ex n. 69.*

Nec Dicas, DEUM esse causam necessariam, adeoque causam per se; nam causa necessaria potest dupliciter sumi. Primò dicitur causa necessaria illa, quæ necessariò ex natura sua agit, v. g. sol, dum lucem producit: & hæc est in genere physico causa per se: sed talis non est DEUS, qui liberè dat saltem actum primum proximum, & libertatem mediatam exercet. Secundò, causa necessaria etiam dicitur illa, sine cuius influxu effectus non potest dari, quæque ex conditione causæ universalis, debet in omnes effectus influere: & talis causa quidem est DEUS: verum hæc causa necessaria non est necessariò causa per se, sed, si non aliter influit, quam DEUS, est causa tantum per accidens.

73. Ob. 2. DEUS liberè determinat ad individuum peccati: ergo etiam ad speciem actus mali, sive ad ipsum actum: ergo non tantum agit per accidens, sed per se. prob. antec. species, & individuum sunt realiter idem: ergo cum DEUS determinet ad unum, determinat etiam ad alterum. Confirm. Si DEUS non determinaret ad actum in specie, tunc ideo; quia est causa universalis: hæc ratio nil probat: ergo.

prob. mi. sol etiam est causa universalis, & tamen non tantum determinat ad effectum, secundum gradum genericum, sed etiam secundum gradum specificum: ergo. Resp. om. ant. quod posse negari ostendi *tr. de DEO num. 604.* dist. conf. DEUS determinat ad speciem eodem modo, quo ad individuum. conc. conf. diverso modo. neg. conseq. ad prob. dist. ant. species adæquatè sumpta, & individuum, sunt realiter idem. neg. antec. species inadæquatè sumpta, sive hic gradus specificus. conc. ant. & sub priori distinctione conc. vel neg. conseq.

74. Hæc obiectio solet solvi in Logica, agendo de distinctione Scotistica, ad quam me possem remittere: ut tamen rem aliquantum explicem, noto, gradum genericum, adæquatè sumptum, esse realiter inadæquatè distinctum à specifico, & specificum ab individuali; nam gradus e. g. animalis, adæquatè, sive secundum totam latitudinem sumptus, convenit pluribus realiter distinctis, quam gradus hominis, & gradus hominis specificus convenit pluribus, quam predicatum individuale Petri: at verò gradus genericus, vel specificus, inadæquatè sumptus, sive restrictus ad hoc individuum Petri, non convenit pluribus; nec enim hæc animalitas, aut humanitas, quæ est Petri, realiter convenit alteri, quam Petro, sed sunt realiter idem: unde, quicquid realiter verificatur de uno, verificatur etiam de altero.

Attamen in sensu formali, qui ordinariè tenet in gradum adæquatè sumptum, non dicitur DEUS determinare ad speciem, e. g. DEUS non determinat, ut ignis potius producat ignem, quam aquam; quia ad hoc determinat ignis, qui per naturalem suam exigentiam petit, potius producere ignem, quam aquam: at verò dicitur DEUS determinare ad individuum; quia determinat, ut ex multis individuis igneis, hoc potius producat, quam aliud producat. Nulla autem est in his contradictio: non determinare, ut potius producat ignis, quam aqua (& par est ratio de actu bono, vel malo) & determinare, ut, supposito, quod aliquis ignis debeat produci, hic potius producat, quam alius: sicut nulla est contradictio in hoc, quod e. g. senatus determinet tres, ex quibus eligatur aliquis ad certum officium: non autem determinet unum in individuo, sed ad hunc determinet totus populus, per pluralitatem votorum.

Quod si autem etiam aliqua contradictio foret, ea caderet super duo realiter distincta, hoc est, super duos actus voluntatis diversos, quorum unus ad speciem, alter ad individuum determinat: sicut, si formaliter cognoscitur animal, non autem rationale, dantur etiam duæ cognitiones, realiter distinctæ. Unde, etiam si DEUS dicatur determinare ad individuum, & non ad speciem, nulla est contradictio, aut distinctio in obiecto, sed tantum in determinationibus, quarum una competit DEO, non altera: verbo: per hoc, quod DEUS dicatur, non determinare ad speciem, sed tantum ad individuum, tantum significatur, quod DEUS non quidem determinet absolute, & efficaciter, ut potius actus in hac specie, quam in alia producat, sed hanc determinationem relinquit creaturæ: at verò, ex suppositione, quod creatura determinet, ut potius

ius aliquis actus in hac specie, quam in alia producatur, tunc DEUS determinet, ut potius hoc individuum, quam aliud producatur: cum autem huic individuo identificatus sit gradus specificus, inadæquatè sumptus, ideo DEUS eodem etiam modo ad hunc gradum determinat.

75. Citius fortè, & expeditius objectio paulò aliter solvitur, scilicet dist. antec. DEUS determinat ad individuum positivè, neg. ant. negativè. conc. ant. & dist. etiam conseq. DEUS determinat ad speciem adæquatè sumptam, neg. conseq. inadæquatè sumptam, subdist. determinat positivè, neg. negativè conc. conf. hoc est, DEUS, etiam supposito, quòd creatura determinet ad speciem, tamen non positivè exigit hoc individuum, sed, cum alia omnia impediatur, hoc unum permittit, & sic negativè determinat, quatenus hoc unum non impedit. Hac ratione ostenditur, quomodo DEUS, etiam determinando negativè ad speciem inadæquatè sumptam, nihil inhonesti faciat; nam indecorum non est, malum purè permittere. Ad confirm. neg. ma. Non ideo DEUS non determinat ad speciem quia est causa universalis: sed quia ipse circa hunc actum non exercet immediatam libertatem, nec influit cum inclinatione, sed cum aversione: nec tamen tenetur hic & nunc impedire actum, vide, quæ diximus à num. 68. & 69.

Quidam dicunt, DEUM ideo non esse causam per se actus mali; quia non immediatè liberè in illum influit. sed, quamvis verum sit, quòd DEUS non immediatè liberè in actum malum influat, & econtra falsum, quòd (ut quidam volunt) DEUS immediatè libertate in omnia ad extra influat: tamen hæc ratio sola non sufficit ad excludendum DEUM à ratione causæ per se; nam DEUS est causa per se actus boni, & tamen in illum immediatè liberè non influit; unde recurrendum ad nostram responsionem.

76. Ob. 3. Juxta nos DEUS offerret creaturæ suum concursum, indifferentem ad bonum, vel malum: ergo deberet concursus DEI determinari à creatura: sed, nec DEUS, nec concursus DEI, potest determinari à creatura: ergo, prob. min. qui determinat alterum, habet aliquam prioritatem respectu determinati: ergo debet prius operari: sed creatura non potest prius DEO operari; cum nullam actionem possit elicere sine DEO: ergo non potest DEUS determinare. Resp. conc. antec. in sensu explicato n. 69. & conc. etiam conseq. neg. autem min. subsumptam cum ultima consequentia, ad prob. dist. antec. qui determinat, habet prioritatem naturæ, neg. antec. prioritatem eligibilitatis, conc. antec. & neg. conseq.

Concursus DEI alius dicitur *concursum in actu primo*, & consistit in omnibus iis principiis, quæ se tenent ex parte DEI, quæque DEUS impendit ad cooperandum homini, qualia sunt omnipotentia, auxilia gratiæ ad actum bonum &c. & hæc possunt determinari ab homine liberè agente, ut potius influant, quam non influant; item ut potius influant ea, quæ ad actum bonum, quam quæ ad actum malum, prærequiruntur, vel vicissim; quia hominis liberi est eligere potius hanc, quam illam speciem actus. Alius dicitur *concursum in actu secundo*, & est ipsa actio, procedens simul à DEO, & à creatura:

& hæc determinatur à creatura, ut potius existat, quam non existat; est enim in potestate creaturæ, ut à DEO, & ipsa, potius producat actio bona, quam mala, vel vicissim. Ad hanc autem determinationem non requiritur, ut creatura prius agat, quam DEUS, vel, ut determinatio creaturæ sit prior naturâ ad concursum DEI, five, ut determinatio creaturæ pro priori naturâ DEUM determinet, ut ipse pro posteriori ponat suum concursum: sed tantum ipsa creatura debet esse prior naturâ ad concursum in actu secundo, seu ad ipsam actionem.

77. Dices 1. DEUS etiam est prior naturâ ad concursum in actu secundo: quare ergo potius dicitur voluntas creata determinare, quam DEUS? Resp. Ad hoc, ut aliquid dicatur, determinare potentiam indifferentem ad actum, debet non quomodocunque esse prius naturâ, nec quomodocunque influere: sed debet influere certo modo, hoc est, cum jure eligendi, & exercendo hoc jus. Exemplum habes in voluntate, & habitu, quando influunt in eundem actum, e. g. temperantiæ, tunc non determinat habitus, licet sit prior naturâ, & influat in actum; quia scilicet non influit cum jure eligendi.

78. Dices 2. DEUS etiam est liber: quare ergo non influit cum jure eligendi? Resp. DEUM nolle exercere libertatem immediatam in actu secundo; alias enim tolleret libertatem creaturæ, vide dicta *tr. de DEO*, à n. 490. ubi actum de prædeterminatione. Unde non influit DEUS in actum liberum, libertate immediatè, sed immediatè liberè influit sola creatura: DEUS autem exercet suam libertatem circa actum primum, quatenus liberè offert concursum in actu primo, quem posset negare. Hinc DEUS semper est primum liberum; quia debet exercere suam libertatem in ordine ad actum primum, antequam possit creatura exercere suam in ordine ad actum secundum: non tamen DEUS est semper immediatè liberum; quia non in omnia immediatè liberè influit.

Neque propterea DEUS subijcit nobis suam omnipotentiam, quod dicere prohibitum est, & damnatum ab Innocentio XI. quia ex nostris dictis nec à longè sequitur, quòd nos habeamus aliquam superioritatem in omnipotentiam Divinam; neque enim possumus eam uti pro libitu, ad quasunque actiones: imò pro libitu DEI possumus ab omnibus impediri; non enim potest creatura uti omnipotentia ex jure, vel dominio, sed tantum titulo gratiæ promissionis: unde DEUS nec se, nec omnipotentiam suam subijcit nobis: sicut dominus creatus non subijcit se, vel potentiam suam servo, etsi huic liberè promittat, quòd, si velit aliquid facere, ei sit auxilio suo adfuturus.

79. Dices 3. DEUS, posito actu primo, adhuc est indifferens ad influxum: ergo immediatè liberè influit, prob. antec. alias enim non totus actus primus proximus esset indifferens: ergo. Confir. 1. DEUS, stante actu primo, adhuc potest impedire effectum: ergo est liber, & indifferens. Confir. 2. DEUS, stante actu primo, vult liberè permittere peccatum: ergo juxta nos vult permissionem peccati; sed hæc permissio est

est actio mala: ergo. Resp. neg. antec. quia actus primus proximus totus, vel involvit decretum DEI, offerens concursus indifferentem, quem explicavimus n. 69. vel juxta meam sententiam *tr. de DEO* involvit potius negationem decreti impediens; unde DEUS tantum est liber ad ponendum decretum indifferens, vel ponendam suo modo illam negationem, ut detur totus actus primus proximus: quando autem liberè posuit decretum, vel negationem illam, non est amplius liber, libertate consequenti; quia non potest mutari, nec suo decreto contrarium facere. ad probationem neg. illatum. tamen adhuc totus actus primus proximus est indifferens respectu creaturæ; quia ipsam non necessitat, sed relinquit ei plenam indifferentiam.

Ad 1. confir. Resp. neg. ant. quia DEUS impediendo effectum, faceret aliquid contrarium suo decreto, vel simul poneret negationem decreti impediens, & ipsum decretum impediens, quæ sunt contradictoria. Intelligi autem, Deum non posse amplius impedire effectum ex sua determinatione, quamvis id possit ex determinatione creaturæ, & cum ista: nec hæc necessitas consequens obest libertati Divinæ, ut omnes norunt. Ad 2. confir. Resp. om. 1. enthymemate, neg. subsumptum. Permissio peccati est decretum DEI, quod est distinctum à peccato: sicut permissio superioris est distincta ab actu subditi permissio.

80. Ob. 4. Juxta nos DEUS vult actum primum indifferentem: ergo vult carentem omni impedimento: sed maximum impedimentum hujus indifferentiæ esset negatio concursus Divini: ergo vult negationem hujus negationis: hæc autem nihil est aliud, quam ipse concursus: ergo vult ipsum suum concursum, seu ipsam actionem. Resp. om. 1. enthymemate dist. subsumptum. Maximum impedimentum indifferentiæ esset negatio concursus in actu primo. conc. negatio concursus in actu secundo neg. subsumptum. & sub eadem distinctione conc. vel neg. 2. conseq. itémque 2. subsumptum: ultimam autem consequentiam absolute neg. Indifferentia actus primi tantum constituitur per concursum in actu primo, quem explicavimus n. 76. & hujus tantum impedimenta debent abesse, saltem, si non possint à voluntate creata pro libitu tolli; nam, si possint ita auferri, etiam ipsa non impediunt libertatem, e.g. licet janua clausa non possit exire, si tamen pro libitu januam potes aperire, utique non censeris impeditus ab ambulatione. At non constituitur indifferentia actus primi per concursum in actu secundo (aliàs constitueretur actus primus per secundum) sed præscindit ab eo concursu, estque compossibilis cum eo concursu, & cum negatione ejus: unde DEUS, tantum volens concursum indifferentem in actu primo, non debet velle, adesse negationem negationis concursus in actu secundo, sed potest eam inefficaciter saltem nolle, sive in ea sibi displicere: quamquam etiam non debeat, eam efficaciter, & impedibiliter nolle; aliàs enim eo ipso poneret decretum, impediens indifferentiam, & apponeret inauferibile impedimentum libertatis, redderetque omnipotentiam determinatam ad non concurrendum ad actum malum.

81. Ob. 5. DEUS potest velle actum pec-

caminosum, saltem ut bonum utile, vel delectabile: ergo potest in actionem influere cum inclinatione. Confir. 1. DEUS potest velle peccatum, tanquam medium utile, ad ostendendam suam justitiam vindicativam, vel misericordiam: sed velle aliquid, ut medium, est simpliciter illud velle: ergo. Confir. 2. Est non solum fidei, sed etiam rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à DEO: ergo DEUS vult etiam actum malum, saltem, ut est ens. Resp. neg. antec. non enim potest Deus velle aliquid bonum, nisi sit simul honestum. Ad 1. confir. neg. ma. peccatum enim non est medium, ut dictum n. 48. Ad 2. confir. dist. ant. Est fidei, & rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à Deo, tanquam causa physica, & per accidens, ac contra suam inclinationem influente. conc. antec. tanquam à causa morali, per se, & juxta suam inclinationem influente. neg. ant. & conseq. Nota tamen, quando dicitur, Deum contra suam inclinationem influere, per inclinationem non intelligi voluntatem absolute efficacem, cui resisti non possit, sed intelligi voluntatem inefficacem, seu beneplacitum DEI, quod non impedit, quo minus Deus oppositum permittat.

82. Ob. 6. DEUS est causa causæ, seu actus primi indifferentis: ergo etiam est causa causati, seu ipsius peccati. Confir. Vel concurrere ad actum malum, est bonum, vel est malum: juxta nos neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicatur primum, DEUS potest illud velle: si secundum, nullo modo potest concurrere: ergo. Resp. neg. conseq. quia tunc tantum causa causæ est etiam causa causati, quando causa non est indifferens ad eum effectum; aliàs faber esset causa omnium homicidiorum, quæ gladio committuntur: & tamen nemo somniat, hunc esse reum omnium cadum, aut causam per se istarum: de causa per accidens non est curandum. Ad confir. neg. mi. ad prob. neg. 2. partem. Si sermo sit, ut esse debet, de concursu in actu secundo, est quidem iste realiter malus, potest tamen à DEO physice, per accidens, & contra suam inclinationem fieri; nec enim actus malus denominat omnem suam causam malam; sed tantum causam per se, ac liberè influentem; aliàs, si quis tuum brachium violenter arriperet, eoque percuteret graviter clericum, tu graviter peccares, & esses excommunicatus.

83. Ob. 7. Voluntas DEI non est sanctior, quam omnipotentia: ergo, si omnipotentia potest producere actum peccaminosum, etiam potest voluntas eum velle. Resp. retorq. argum. Intellectus Divinus est æquè sanctus, ac voluntas: ergo, si intellectus (ut est innegabile) potest cognoscere malitiam formalem peccati, etiam posito, quod stet in privativo, poterit voluntas eam malitiam formalem amare: quod nemo sanus potest admittere. In forma, neg. conseq. Disparitas, ab omnibus danda, est hæc, quod versari circa peccatum, non est malum, nisi respectu illius potentie, quæ illud liberè eligit: quod etiam patet in creatura, quæ potest honestè scire peccata, non tamen eligere. Ad do tandem, non esse oppositum nobis Tridentinum citatum n. 48. quia ibi non damnatur is, qui

qui dicit, DEUM operari physice tantum malum, sed, qui dicit eum operari malum, ita ut bonum, hoc est, tanquam causam per se &c.

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis, & Venialis.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Mortale?

84. **H**abetur ex fide, quædam peccata esse graviora aliis. Sic Christus dixit Pilato: *Joan. 19. v. 11, Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Est eadem fide certum, ex Trident. *sess. 14. c. 5. & can. 7.* non omnia peccata esse mortalia. Idem definiunt Pius V. & Greg. XIII. contra Baium, damnantes propositionem 20. *nam Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur penam æternam.* Certè Ecclesiastici 19. v. 1. dicitur: *Qui spernit modica, paulatim decidet.* & Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.* Videtur etiam ex ratione clarum, quod non omne peccatum minimum, quod moraliter vitari non potest, statim destruat amicitiam cum DEO, & mereatur poenas æternas; lex enim tam gravis redderet homini moraliter impossibilem suam salutem: & non sat bene esset constituta humana natura in ordine ad eam assequendam; unde falsissima est hæresis Calvinii, dicentis, omnia quidem peccata esse ex se mortalia, fieri tamen venialia ex eo, quod à DEO non imputentur.

85. Certum etiam est contra Wicleffum, non omnia peccata reprobatorum esse mortalia; nam peccata complura in seipsis, absque facta comparatione cum iis, qui ea admittunt, sunt venialia: & hinc comparantur à Scriptura festu- *cz. Luc. 6. v. 41. novissimo minuto. Luc. 12. v. 59. culici. Matth. 23. v. 24.* cum alia graviora comparantur camelo *apud eundem S. Mattheum ibidem:* nec est, unde fiant mortalia in reprobis: certè reprobatio sequitur peccata gravia, non talia facit. Aequè certum est, peccata infidelium non omnia esse mortalia; possunt enim omnes non justificati, adeoque etiam infideles, facere opera moraliter bona, certè non mala, ut expresse tradit Trident. *sess. 6. can. 7.* & cur non possint facere etiam venialiter mala? aut quis dicat, omne verbum oriosum in infideli esse mortale peccatum? Econtra etiam certum est, non omnia peccata electorum esse venialia; nam Adæ, Davidis, & aliorum prædestinatorum, atque modò Sanctorum, peccata, fuere gravia, seu mortalia. Queritur jam, quomodo ergo inter se differant peccatum mortale, & veniale, vel quibus definitionibus, aut descriptionibus discriminentur.

86. Varias descriptiones peccati mortalis, & venialis, itémque differentias inter hæc duo, videre potes apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Oviedo *in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 2.* & alios. Mihi non vacat omnes examinare: conformiter ad definitionem peccati in genere,

datam *n. 3.* quod sit libera transgressio legis Divine, potest hic, & nunc, convenienter defini peccatum mortale, libera transgressio legis Divine graviter obligantis, ita Arriaga *tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccatis. disp. 48. sect. 5. n. 18.* & telte quodam doctissimo recentiore in *manuscriptis*, alii recentiores complures. Particula graviter significat sub amissione ultimi finis, quod mihi videtur optimè dici: vel, ut habet Arriaga *cit. sec. n. 19. sub reatu incurrere inimicitie Divine*, quod non rejicio. Nec contrarius est S. Thomas, aut Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 3. & seq. vel alii*, dum dicunt, quod peccatum mortale sit *aversio ab ultimo fine, & implicita, seu interpretativa, & virtualis prelatio creature DEO*; nam re ipsa nobiscum coincidunt; actus enim graviter malus est talis aversio; quia graviter prohibitus est: unde has, aut similes definitiones, non impugno.

87. Per liberam autem transgressionem intellige deliberatam, seu factam cum plena advertentia, ita auctores communiter; quia poena tam gravis supponit culpam, ex pleno rationis usu, clara gravitatis cognitione, & plena voluntatis determinatione, profectam; delictum enim, ex imperfecta cognitione, ac semiplena deliberatione, proveniens, commiserationem aliquam, & poenæ mitigationem postulare videtur: atque adeo veniale, non mortale reputatur. ita communissimus auctorum omnium sensus: quæ ipsa auctoritas est maximi hac in re ponderis. Ratio ulterior etiam est; quia, cum peccatum mortale constituat DEI inimicum, & æternis poenis dignum, non est credendum, hominem reum fieri tantæ poenæ, atque miseriæ, per eam actionem, in quam incidunt sæpe etiam ii, qui timoratiſſimæ conscientie sunt, imò, quæ naturæ fragilitati vix evitabilis est: certè opposita sententia nimium gravaret fidelium conscientias peccatis innumeris.

Quanta autem claritas in cognitione, aut quanta deliberatio in voluntate, prærequiritur, DEUS optimus, & æquissimus iudex, solus optimè novit: & fatentur communiter auctores, hanc rem difficulter posse decidi. Quidam recentior censet, verosimilius tantam salutem requiri cognitionem, & deliberationem, quantam ad contractus, & negotia magni momenti, afferre solemus. Hinc communiter dicunt, semisopitos, & semiebríos, non habere sufficientem deliberationem in suis actibus, ad hoc, ut sint mortales. Ita Vasquez, & Cajetanus apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 5. num. 10.* quibus videtur ipse consentire. Idem tradit Layman *l. 1. tr. 3. c. 5. n. 12.* citans insuper Navarrum, & Medinam: additque, sobrios quoque, & vigilantes, posse subita passione, ira, timoris &c. vel etiam alienis cogitationibus ita implicari, aut distrahi, ut non sint capaces majoris deliberationis, quam semisopiti, aut semiebríos, hoc est, tantum imperfectæ.

88. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. contr. 1. punct. 2. n. 27.* addit sequentes conjecturas, ex quibus prudenter possit inferri, non adfuisse, nisi, imperfectam deliberationem. 1. Si ætas sit imbecillis; hinc ante septennium, ait, in dubio præsumi imperfectam deliberationem. 2. Si quis sæpe firmiter statuit, non peccare mortaliter,